

MED EGNA ORD

BARN OCH DERAS FÖRÄLDRAR OM VAD
SOM KAN VARA OBEHAGLIGT PÅ INTERNET

Olle Findahl, Elza Dunkels och Cecilia von Feilitzen

**The International Clearinghouse
on Children, Youth and Media**

NORDICOM
Göteborgs universitet

The International Clearinghouse on Children, Youth and Media, at

Nordicom
University of Gothenburg
Box 713
SE 405 30 GÖTEBORG, Sweden
Web site:
www.nordicom.gu.se/clearinghouse

DIRECTOR: Ulla Carlsson

SCIENTIFIC CO-ORDINATOR:

Maria Edström
Telephone: +46 31 786 66 40
Fax: +46 31 786 46 55
maria.edstrom@nordicom.gu.se

INFORMATION CO-ORDINATOR:

Catharina Bucht
Tel: +46 31 786 49 53
Fax: +46 31 786 46 55
catharina.bucht@nordicom.gu.se

THE CLEARINGHOUSE IS LOCATED AT NORDICOM

Nordicom is an organ of co-operation between the Nordic countries – Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden. The overriding goal and purpose is to make the media and communication efforts undertaken in the Nordic countries known, both throughout and far beyond our part of the world.

Nordicom uses a variety of channels – newsletters, journals, books, databases – to reach researchers, students, decisionmakers, media practitioners, journalists, teachers and interested members of the general public.

Nordicom works to establish and strengthen links between the Nordic research community and colleagues in all parts of the world, both by means of unilateral flows and by linking individual researchers, research groups and institutions.

Nordicom also documents media trends in the Nordic countries. The joint Nordic information addresses users in Europe and further afield. The production of comparative media statistics forms the core of this service.

Nordicom is funded by the Nordic Council of Ministers.

The International Clearinghouse on Children, Youth and Media

A UNESCO INITIATIVE 1997

In 1997, the Nordic Information Centre for Media and Communication Research (Nordicom), University of Gothenburg, Sweden, began establishment of the International Clearinghouse on Children, Youth and Media. The overall point of departure for the Clearinghouse's efforts with respect to children, youth and media is the UN Convention on the Rights of the Child.

The aim of the Clearinghouse is to increase awareness and knowledge about children, youth and media, thereby providing a basis for relevant policy-making, contributing to a constructive public debate, and enhancing children's and young people's media literacy and media competence. Moreover, it is hoped that the Clearinghouse's work will stimulate further research on children, youth and media.

The International Clearinghouse on Children, Youth and Media informs various groups of users – researchers, policy-makers, media professionals, voluntary organisations, teachers, students and interested individuals – about

- research on children, young people and media, with special attention to media violence,
- research and practices regarding media education and children's/young people's participation in the media, and
- measures, activities and research concerning children's and young people's media environment.

Fundamental to the work of the Clearinghouse is the creation of a global *network*. The Clearinghouse publishes a *yearbook* and a *newsletter*. Several *bibliographies* and a worldwide *register of organisations* concerned with children and media have been compiled. This and other information is available on the Clearinghouse's *web site*:

www.nordicom.gu.se/clearinghouse

Med egna ord

Med egna ord

Barn och deras föräldrar om vad som
kan vara obehagligt på internet

Olle Findahl, Elza Dunkels och Cecilia von Feilitzen

Med egna ord

Barn och deras föräldrar om vad som kan vara obehagligt på internet

Olle Findahl, Elza Dunkels och Cecilia von Feilitzen

© Författarna och Nordicom 2013

ISBN 978-91-86523-71-8 (Tryckt version)

The International Clearinghouse on Children, Youth and Media

Nordicom
Göteborgs universitet
Box 713
SE 405 30 Göteborg

Omslag: Karin Persson
Tryck: Litorapid Media AB, Göteborg
ISO 14001

Innehåll

Förord	7
Inledning	8
Vad säger barn och ungdomar om farorna på internet?	9
Innehåll i allmänhet	9
Film och video som skrämmer	9
Obehagliga nätkontakter med jämnåriga	10
Obehagliga nätkontakter med främlingar och äldre	12
Tekniska och kommersiella obehagligheter	13
Sammanfattning	13
9-12 år: Vad oroar de sig för?	14
13-16 år: Vad oroar de sig för?	14
Stora skillnader mellan pojkar och flickor	15
Vad kan oroa barn på nätet enligt pojkar och flickor i olika åldrar?	15
Hur många av barnen har själva varit med om något oroande?	16
En jämförelse mellan pojkar och flickor	16
Vad säger föräldrarna?	17
Påtvingad pornografi	17
Film och video som skrämmer	17
Obehagliga nätkontakter med jämnåriga	18
Obehagliga nätkontakter med främlingar och äldre	19
Tekniska och kommersiella obehagligheter	20
Sammanfattning	21
Har ditt barn under det senaste året sett eller upplevt något på internet som har oroat honom/henne?	21
Vad har enligt föräldrarna oroat deras barn 9-12 år	22
Vad har enligt föräldrarna oroat deras barn 13-16 år	22
Obehagliga upplevelser enligt föräldrarna	23
Jämförelse barn och föräldrar	23
Vad säger pojkar och deras föräldrar om obehagligheterna på internet?	24
Vad säger flickor och deras föräldrar om obehagligheterna på internet?	24
Jämförelser med andra länder	24
Sammanfattning	25
Skrämmande innehåll på internet	25
Främmande män	25
Hat och hot på nätet	26
Var har du varit med om att någon uppträtt sårande eller elakt mot dig under det senaste året?	27
Avslutning	28

Tack	28
Metod	28
Om författarna	29
För mer information om projektet EU Kids Online: www.eukidsonline.net	30
EU Kids Online II (2009-2011) har bl a givit ut följande rapporter:	30

Förord

EU Kids Online II är ett forskningsprojekt med en stor datainsamling om internetanvändande 9-16-åringar och deras föräldrar i 25 europeiska länder, företrädesvis inom EU.¹ I varje land intervjuades ca 1 000 barn och deras föräldrar under år 2010. Undersökningen gäller alltså inte alla barn i 9-16-årsåldern utan *de 9-16-åringar som använder internet*.

EU Kids Online finansieras av EU-kommissionens Safer Internet Programme och leds av professor Sonia Livingstone och doktor Leslie Haddon vid London School of Economics and Political Science. En större rapport om de drygt 25 000 internetanvändande, europeiska barnen sammantagna publicerades den 13 januari 2011. Rapporten heter *Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full findings* (Livingstone et al. 2011) och finns tillgänglig på www.eukidsonline.net. Där återfinns också en lång rad andra rapporter varav den senaste i maj 2013 är *Children's Use of Online Technologies in Europe. A review of the European evidence base* (Ólafsson et al. 2013).

I *EU Kids Online II* ingår ett nätverk med forskare från varje land som får bearbeta, analysera och presentera sina nationella resultat, varav vi är de svenska representanterna. The International Clearinghouse on Children, Youth and Media vid Nordicom, Göteborgs universitet, har det nationella huvudansvaret.

I en tidigare rapport *Hur farligt är Internet?*, har resultaten från den svenska delen av den europeiska undersökningen presenterats (von Feilitzen, Findahl & Dunkels 2011). Där ingick inte de öppna svar som både barn och föräldrar lämnade under intervjuerna. I denna rapport redovisas och analyseras dessa svar med föräldrarnas och barnens egna ord. En motsvarande redovisning av barnens svar för hela det europeiska materialet återfinns i Livingstone et al. (2013) *In their own words: What bothers children online?*

Olle Findahl, Elza Dunkels & Cecilia von Feilitzen

---

1. Deltagande länder i *EU Kids Online II* är: Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Nederländerna, Norge, Polen, Portugal, Rumänien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Turkiet, Tyskland, Ungern, Österrike. Av EUs dåvarande 27 medlemsstater är alltså Litauen, Luxemburg, Malta och Slovakien inte med i *EU Kids Online II*, medan å andra sidan två stater som inte är EU-medlemmar har inkluderats: Norge och Turkiet.

Inledning

År 2010 intervjuades 1 000 svenska barn (9-16 år) och deras föräldrar i sina hem om vad de upplever som farligt och riskfyllt med internet. Samtidigt intervjuades totalt 24 000 andra barn i 24 andra europeiska länder. Resultatet har presenterats i flera rapporter både på engelska och svenska.²

I början av intervjun, innan några frågor hade ställts om riskerna med internet, fick barnet frågan: Tror du att det finns saker på internet som barn i din ålder kan bli oroade av på något sätt? På denna fråga svarade 81 procent av barnen i Sverige ja, och 392 barn (39%) skrev ner ett mer utförligt svar med sina egna ord på en lapp som de la ner i ett självslutande kuvert så att ingen annan kunde se hur de svarat. I en annan del av intervjun fick barnets förälder frågan: Så vitt du vet, har ditt barn under det senaste året stött på något på internet som har oroat honom/henne? Tjugo procent av föräldrarna svarade ja och 83 föräldrar (8%) svarade med sina egna ord om vad det var som besvärat deras barn på internet.

Det är dessa öppna svar från 392 barn och 83 föräldrar av de 1 000 barn och 1 000 föräldrar som intervjuats som utgör utgångsmaterialet för denna analys och sammanställning. Jämförelser kommer också att göras med andra länder som ingår i den europeiska undersökningen och med resultat som tidigare kommit fram i den svenska rapporten *Hur farligt är internet?*

Allmänt kan sägas att svenska barn och ungdomar är väl medvetna om de obehagligheter som de kan stöta på när de använder internet även om majoriteten inte själva har upplevt det (19 procent svarade på en annan fråga att de själva sett eller varit med om något oroande på internet det senaste året). Exemplet är många och speglar vardagsverkligheten på internet för barn och ungdomar idag. I de flesta fall är konsekvenserna av det som oroar mindre allvarliga, men i några fall, som särskilt framgår av föräldrarnas svar, uppstår svårlösta problem. Det är så vanligt förekommande att det kan sägas att i genomsnitt drabbas idag någon eller några i varje skolklass runt om i landet. Ibland kan problemen klaras av barnen själva, ibland med hjälp av föräldrarna och någon gång skolan. Det händer i enstaka fall att polisen kopplas in.

Vad är det då för problem och obehagligheter som möter barn och ungdomar på internet? Och var finns obehagligheterna på internet? Först skall vi se vad det är som barnen själva säger att barn i deras ålder kan oroas eller blir besvärade av. Sedan skall vi jämföra detta med hur många barn som säger att de själva råkat ut för något det senaste året och hur besvärade de säger att de blivit.³ Slutligen skall vi lyssna till föräldrarna. Vad är deras upplevelser av de eventuella besvär som deras barn stött på och hur väl stämmer detta sedan med vad barnen säger?

---

2. von Feilitzen C., Findahl, O. & Dunkels, E. (2011). *Hur farligt är internet?* The International Clearinghouse on Children, Youth and Media. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet

Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. & Olafsson, K. (2011). Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full findings, <http://eprints.lse.ac.uk/33731/>

Livingstone, S., Kirwil, L., Ponte, C. & Staksrud, E., with the EU Kids Online network (2013). *In their own words: What bothers children online?* www.eukidsonline.net

3. Några risker de själva varit med om redovisas inte i denna rapport utan se ovan i *Hur farligt är internet?*

Vad säger barn och ungdomar om farorna på internet?

Hur upplever barn och ungdomar riskerna på internet? 1 000 barn fick frågan: Tror du att det finns saker på internet som barn i din ålder kan bli oroade av på något sätt? Åtta av tio (81%) instämmer att det finns obehagliga och skrämmande saker på internet. Vad oroar man sig mest över? Fyra av tio ger med egna ord exempel på vad de tror kan oroa. En tredjedel (33%) av de yngre (9-12 år) ger exempel och nästan hälften av de äldre (13-16 år). Ungefär lika många flickor och pojkar.

Var finns farorna på internet? De finns, enligt barnen överallt: på video, i spel, på sociala nätverk och webbsidor. De yngre (9-12 år) nämner i rangordning: video, webbsidor, spel och bilder medan de äldre (13-16 år) svarar på webbsidor, video och sociala nätverk. Pojkarna nämner risker knutna till spel och video t ex YouTube dubbelt så ofta som flickorna. Medan särskilt de äldre flickorna uppger de sociala mötesplatserna t ex Facebook. Här nedan följer exempel på barnens svar.

Vad är det på internet som kan oro barn i din ålder?

Innehåll i allmänhet

Ibland är svaren vaga och obestämda.

Det finns säkert något men jag kan inte komma på något.
(flicka 9 år)

Det fins det säkert – ingen aning. Liksom msn och sånt – människor som utger sig för att vara någon annan.
(flicka 11 år)

Nästan all information finns tillgänglig på internet, det gäller bara att definiera vad som oroar, så går det att hitta...
(pojke 16 år)

Film och video som skrämmer

Vanligast bland de yngre är händelser och bilder som skrämmt och upprört.

Om det kommer fram ett monster. En bebis som röker 40 cigaretter om dagen. "Roliga barn" tycker jag synd om.
(flicka 9 år)

Otäckta spel eller andra olika hemskebeter på youtube.
(flicka 9 år)

Skräck, när folk dödar varann, nakenbet.
(pojke 10 år)

Olika bilder, vissa spel och videoklipp på Youtube, mördarspel.
(pojke 10 år)

Läskiga filmer, något läskigt på YouTube.
(pojke 11 år)

T ex youtube där de kan visa skrämmande videor fast man söker på något roligt och istället kommer det upp porrfilmer och skräckfilmer!
(flicka 12 år)

Sexuellt missbruk, misshandel (youtube har mycket sånt), virus.
(pojke 11 år)

Läskiga personer som har massa bilder på döda barn och andra döda saker eller mördar videos.
(pojke 13 år)

En webbsida som heter Existenz som innehåller allt möjligt som kan innebålla våld och sex.
(pojke 13 år)

Det finns ju en del udda och lite skumma saker, sidor och sådant som man verkligen inte vill gå in på. Sen finns det ju en massa äcklig och bisarr porr.
(flicka 14 år)

Det finns ju massor sidor som visar videoklipp på jätteäckliga videos. En kompis har en gång visat ett klipp på en avrättning, inte att det var kul, utan helt sjukt. Jag blev ju själv rädd när man ser på det. Som sagt – det finns videos på nästan precis allt. Att det räcker med att söka på nästan vad som helst så kan du få en video på det. Sen finns det pornografi hit och dit men just vad man kan hitta för videos på internet.
(pojke 15 år)

Obehagliga nätkontakter med jämnåriga

Elakheter och hot från jämnåriga är också något som oroar.

Spelade Blippville loggade ut snabbt då det var otrevliga människor där.
(flicka 10 år)

Hot om att man kan bli utlagd på nätet.
(flicka 10 år)

Bli kontaktad av en okänd person som hotar och vill mig illa.
(flicka 10 år)

Hotbrev till mig och mina kompisar.
(pojke 11 år)

Jag tror att många barn är oroade över hot och olika sorters diskrimineringar. T ex om man loggar in på facebook eller bilddagboken och ser att man har fått en massa hot från okända personer om att man har gjort något som inte är sant och personen säger att han ska skada killen/tjejen.
(pojke 14 år)

Om man blir hotad av andra personer. Om någon lägger ut en väldigt privat bild på en själv som man inte vill visa.
(pojke 14 år)

Perversa människor som t ex vill att man ska visa sig i webbcam eller att man ska skicka bilder på sig själv. Om någon börjar säga fula ord till en och hotar att slå en, det kan vara både kompisar som man har bråkat med eller folk som har bråkat med ens kompis om man är på sin kompis sida.
(flicka 15 år)

Rasistiska påbopp. Det är enklare för människor att säga elaka saker på internet än öga mot öga.
(pojke 15 år)

Rasistiska/nazistiska sidor som kränker andra folkegrupper (minoriteter). Filmer som visar krig eller annat våld som inte är censurerade. Sidor som stödjer våld t. ex kvinnomisshandel och djurplågeri.
(pojke 15 år)

Trakasserier kan röra utseende eller fel smak.

På t ex facebook, när någon skriver saker som gör personer i min ålder upprörda. "mobbing". På privata hemsidor finns ofta bilder på personer och man kan bli avundsjuk eller bli orolig om man ser fel ut på något sätt.
(flicka 15 år)

Man kan läsa vissa bloggar och få dålig självkänsla för bloggaren kan skriva ngud vad jag är tjock fast hon ser ut som en pinne. De kan också säga att alla invandrare är dumma ihuvudet och är äckliga. De kan också säga att alla emos är idiotiska och äckliga och inte borde finnas för dom vill ju inte ändå finnas.
(flicka 15 år)

Mobbning med hat och hot på internet bekymrar också.

Personer som blir mobbade i skolan blir medlem i en social nätverkssajt kan lägga ut bilder på sig själva och mobbningen fortsätter.

(flicka 13 år)

Att bli mobbad på internet eftersom att det är så pass svårt att spåra upp vem som har skrivit vad på internet, för att man kan säga så mycket när man sitter bakom en datorskärm som man aldrig skulle säga i verkligheten.

(flicka 16 år)

Jag tror att det finns många ungdomar i min ålder som är osäkra och mobbade i skolorna. Där kan de använda internet för att möta människor och vara en helt annan person, möjligtvis den man vill vara. Men detta kan leda till att man tar upp kontakten med illegala personer som använder sig utav internet för att möta nya personer. Och detta kan gå väldigt snett, internet gör det svårt att lita på människor som man inte känner till.

(flicka 16 år)

Olika former av mobbning, där ungdomar kan känna sig utsatta och blottade om dom inte vet hur dom tar bort sin information dom fyllt i.

(pojke 16 år)

Att ladda upp och ner bilder är en av de vanligaste aktiviteterna på internet. Samtidigt finns det en oro att bilderna kan utnyttjas av andra.

Bilddagboken, för att om man lägger ut bilder som man inte får blir det diskussioner i skolan.

(flicka 13 år)

Foton som laddas upp av andra som man inte vill att andra ska se.

(flicka 16 år)

Till exempel om man laddar upp en bild på sig själv på en sida så kan det vara oroande att någon ska ta bilden och låtsas att den är jag och om man delar med sig om musik m m på olika ungdoms sidor så kan det vara jobbigt och man kan vara orolig för att någon ska vara på en för att man gillar en speciell musikstil eller något.

(flicka 16 år)

Inte bara bilder utan även annan information som finns tillgänglig på internet kan användas av andra på ett oroande och besvärande sätt.

Kanske att vem som helst kan se vad man har för inställningar och bilder och saker om man inte har inställningar som döljer det. Det kan ofta vara svårt att veta hur man ändrar det. Sen kanske på sidor där man inte kan ta bort sitt konto när man inte vill vara med nå mer. Sen att de som äger sajten kan ta ens saker (t ex bilder och sånt).

(flicka 13 år)

Att någon hackar in sig i ens konton och kommer över ens personliga uppgifter utan att man har sagt något till dem och ändå kommer de in. Att någon lägger in porrbilder på sajter så att de tvingas att stänga. Att man kan bli lurad.

(flicka 15 år)

Andra personer som tar kontakt med en, och har ev. information om en själv som dom googlat fram (har kompisar som råkat ut för det). En del som man läser på internet sidor som ex våldtäkter som hänt i området eller i samma stad.

(flicka 15 år)

Om man har ett konto på t ex bilddagboken eller snyggast.nu så kan bilder och information kopieras och läggas ut på bl.a. porrsajter eller annat. Man kan också bli utsatt för hot och förolämpningar på chattsidor, men det kan man enkelt undvika genom att bara prata med personer man känner eller har träffat.

(flicka 16 år)

Obehagliga nätkontakter med främlingar och äldre

En oro finns hos många, särskilt flickor, att de kan stöta på kontaktförsök från främmande äldre män.

Dumma gubbar kan kolla på en på bilddagboken eller "go super model" och då kan man bli lite rädd för dom.
(flicka 10 år)

Om nån som man inte känner pratar med en kan man bli orolig. Om nån pratar om sexualitet med en kan man bli rädd.
(flicka 10 år)

Om någon gör något elakt t ex om dom skriver på engelska och skriver: att han gillar små söta flickor som han är kär i.
(flicka 10 år)

Det sägs så mycket om såna där män som är intresserade av samlag med...typ pedofiler... unga flickor det tror jag är såna i min ålder.
(flicka 11 år)

Att bli hotad skulle man nog bli orolig av och om någon anonym person skrev något äckligt eller något. Om man kanske är ny på en sida, tar kanske en gubbe kontakt med en och lurar att dom är i deras ålder. I skolan kom en person och berättade om det, rektorn var också med och pratade då.
(flicka 12 år)

Man kan bli mobbad på t ex msn. Det kan vara gamla gubbar som säger t ex att dom är Sara 10 år och vill bestämma att man ska träffas.
(flicka 12 år)

Man kan få kontakt med människor som man inte känner och som sen kan vilja träffas m.m. Jag tycker man inte ska bekräfta vänner man inte känner t ex på facebook.
(flicka 12 år)

Bli kontaktad av en främling, nätmobbing, facerape.
(pojke 13 år)

T ex meddelande från okända personer, olika hemsidor t ex hemsidor för vuxna. Att någon okänd person får reda på information om det barnet som har en facebook profil som vet inte hur man skyddar sin information.
(pojke 13 år)

Jag har sett på Aftonbladet (på internet) att det är nån slags sida som man kan gå in på och visa direkt med sin webbkamera, och chatta så, och då stod det att det kan vara pedofilgubbar som visar något olämpligt, och att några hade blivit utsatt för det, men jag gick inte in på den sidan, för jag vågade inte. Och skulle aldrig kunna visa mig i webbkamera för nån jag inte känner.
(flicka 13 år)

Äldre personer som utger sig för att vara någon annan. Man lockas lätt med och det kan bli svårt att sluta med.
(flicka 13 år)

Det finns ju en del udda och lite skumma saker, sidor och sådant som man verkligen inte vill gå in på. Sen finns det ju en massa äcklig och bisarr porr. Och det finns ju skumma gubbar som man helst inte vill komma i kontakt med men det gör man ändå till slut. Alla kommer ju i kontakt med gubbar eller män som söker upp en på internet. Sen är man ju alltid orolig för hur mycket av ens identitet som man lämnar ut på internet, som att lägga upp bilder och sånt, det får en att tänka till lite om personlig information som namn, ålder och skola. Man är ju alltid rädd för sånt liksom, att någon skulle söka upp en på riktigt.
(flicka 14 år)

Kanske pedofiler eller människor som bara är ute efter att kränka folk. Mest pedofiler skulle jag tro.
(flicka 14 år)

Facebook om du blir vän med folk du inte känner, "fula gubbar", väldigt mycket inom många olika områden ex vis bantarsidor, våldsidor, mm.
(flicka 14 år)

Hemska filmer, pedofiler "fula gubbar", Det är lätt att undvika dåliga sidor om man bara tänker sig för.....
(pojke 15 år)

Jag tror att en del ungdomar i min ålder är ganska oroliga över vissa människor. Som t ex pedofiler och andra killar som vill att man ska berätta hur man ser ut osv. Men det är bara att kunna säga nej och blocka den. Men man ska absolut inte lämna ut för personliga saker. Man kan bli orolig att dom letar upp en och då tar reda på vart man bor. Men man måste väl lära känna den andra personen och veta att han är han och ingen annan. Via webcam mest för annars kan han vara någon annan. Men jag tycker man måste tänka först innan man agerar och det som låter logiskt och vad som kan hända. Så är det nog inte så farligt och berätta lite för sina föräldrar så dom vet lite om det för det har jag gjort.
(flicka 16 år)

Tekniska och kommersiella obehagligheter

Saker och ting på internet kostar ibland pengar, men det är inte alltid tydligt när man betalar och om man har betalat.

Att man inte vet alltid vad knappar betyder och vad som händer när man klickar på dem. Det går inte att klicka bort, ta sig därifrån.
(flicka 9 år)

Typ om nån säger att nån kommer göra en sak på internet typ förstöra någons avatar gubbe som dom har på ett spel.
(pojke 10 år)

Ifall det kanske kostar, vissa spel har inga instruktioner.
(flicka 10 år)

Att bli lurad på riktiga pengar. Komma in på fel sidor.
(pojke 10 år)

Hemsidor som man betalar med mobiltelefon för att få saker som sen sedan fortsätter att ta pengar från ditt kontantkort/telefonräkning.
(pojke 11 år)

Saker som kan oro barn i min ålder kan vara t ex om det ploppar upp saker om "vinster" eller reklam som inte går att ta bort eller där man måste acceptera villkor man antingen inte orkar läsa eller inte förstår.
(flicka 12 år)

Det finns många sidor som "boppar upp" och vill sälja olika saker, eller sidor som tar betalt vilket gör barn oroliga eftersom man kanske inte vill köpa saker via internet utan all säkerhet.
(flicka 15 år)

Det finns scams. Alltså hemsidor som man kan få virus från och hemsidor som är gjorda för att skrämma folk.
(pojke 15 år)

Sammanfattning

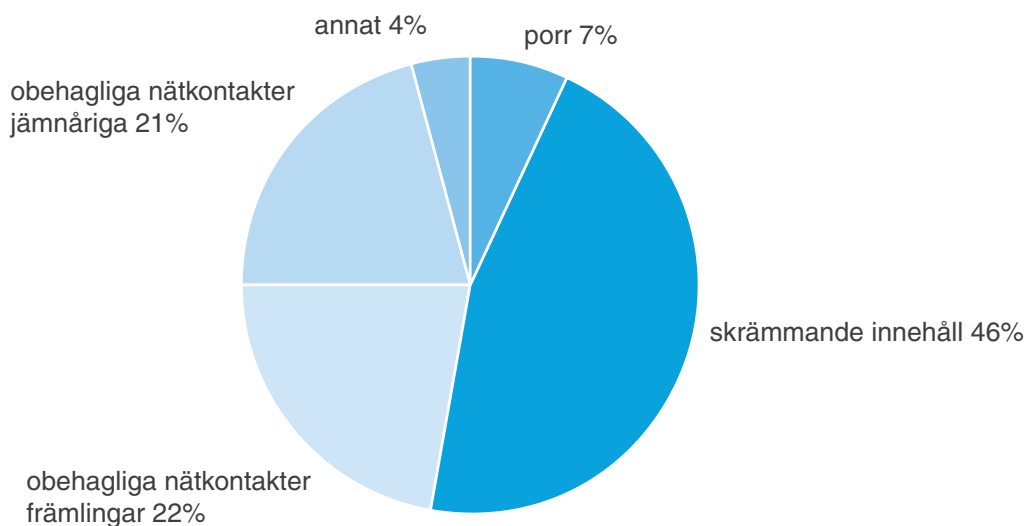
På frågan om de tror att det finns saker på internet som barn i deras ålder kan oroas eller bli besvärade av, svarade i Sverige åtta av tio JA och fyra av tio gav exempel. En tredjedel (33%) av de yngre, 9-12 år, gav exempel, och nästan hälften av de äldre (13-16 år). Ingen skillnad mellan pojkar och flickor i andelen som svarar.

Från barnens svar kan man utläsa att de bl.a. finner innehåll på YouTube upprörande när det är verkligt eller mycket verklighetstroget. Det bärs fram av starka rörliga bilder och kan lätt spridas bland kompisar.

Bland de yngre (9-12 år) nämner man framför allt innehåll på olika webbsidor och videodelningsajter som det som oroar och kan upplevas som obehagligt. Dessa farhågor återfinns även bland de äldre ungdomarna (13-16 år) men detta överskuggas av obehagligheter som kan inträffa på de sociala nätverken och i kommunikationen över nätet med andra. Detta framgår ännu tydligare i följande diagram.

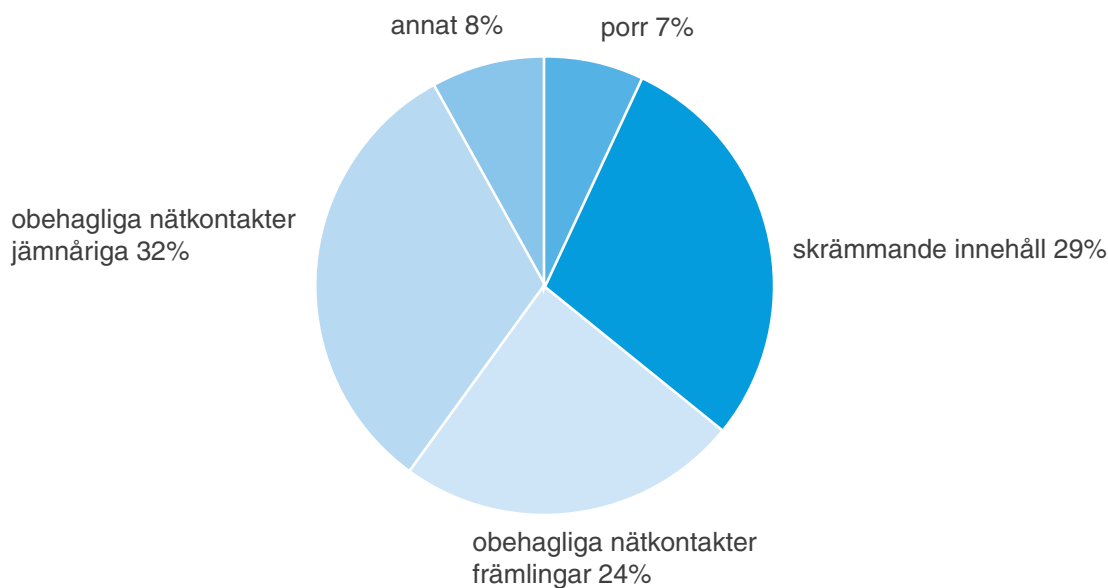
9-12 år: Vad oroar de sig för?

Diagram 1. Fördelning av barnens svar (9-12 år) över vad som kan oroa och besvära på internet

13-16 år: Vad oroar de sig för?

Diagram 2. Fördelning av ungdomarnas (13-16 år) svar över vad som kan oroa och besvära på internet

De flesta svaren om vad som kan oroa ger barnen utan emotionella reaktioner eller att blanda in sig själva. Det är nyktert konstaterande om vad de tror kan oroa barn i deras egen ålder. Här finns dock en skillnad mellan pojkar och flickor. En av 5 flickor (17%) som ger exempel uttrycker känslor som rädsla eller äckel, jämfört med 1 av 10 av pojkarna (8%). 39% av flickorna blandar in en egen negativ bedömning i sina svar jämfört med 27% av pojkarna. Och i ett tiotal fall nämner man händelser som man själv varit med om. Det rör sig nästan uteslutande om flickor och det motsvarar 5 procent av de som givit exempel och 2 procent av alla barn och ungdomar som deltog i undersökningen.

Stora skillnader mellan pojkar och flickor

Pojkarna nämner obehagligheter knutna till spel och video dubbelt så ofta som flickorna. Medan särskilt de äldre flickorna nämner faran för problematiska kontakter på sociala mötesplatser.

Särskilt i länder som Sverige, där ungdomarna är mycket aktiva på internet, oroar sig många unga flickor för att okända män kan försöka ta kontakt med dem på sociala nätverk och webbsajter. Anmärkningsvärt är att en av fyra av de barn som givit exempel, i sina svar om vad som kan oroa på internet nämner "främlingar". Bland flickorna är det 4 av tio, som i något sammanhang nämner främlingar, vilket är dubbelt så många jämfört med pojkarna.

Vad kan oroa barn på nätet enligt pojkar och flickor i olika åldrar?

Diagram 3. Andel av de barn (9-12 år) som skrivit ned vad som kan oroa barn i deras egen ålder (flera svar möjliga)

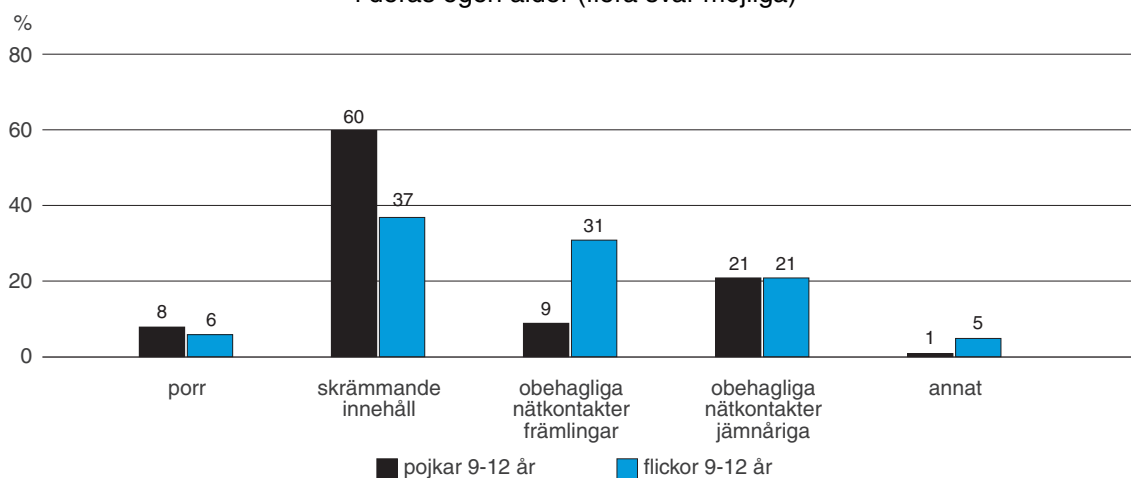
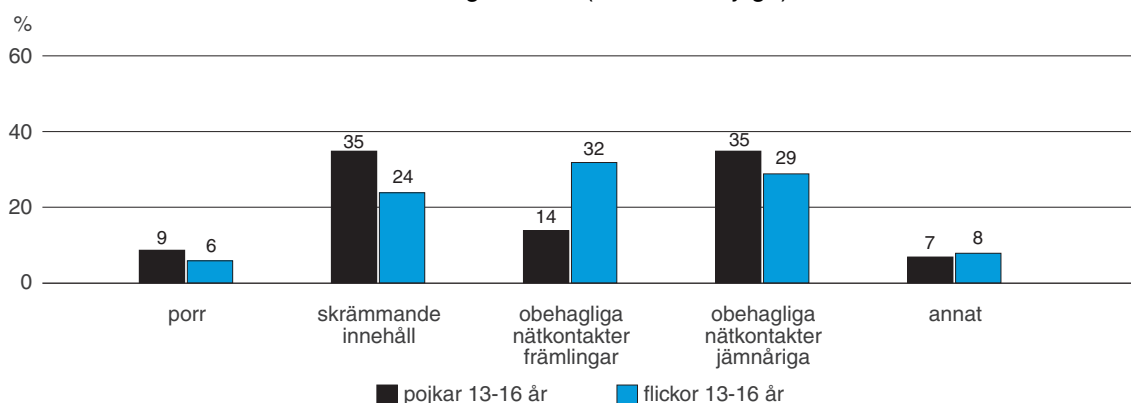

Diagram 4. Andel av alla barn (13-16 år) som skrivit ned vad som kan oroa barn i deras egen ålder (fler svar möjliga)

Många har också lärt sig handskas med sådana situationer t ex genom att undvika vissa sidor, att blocka oönskade kontakter eller att ignorera kontaktförsök.

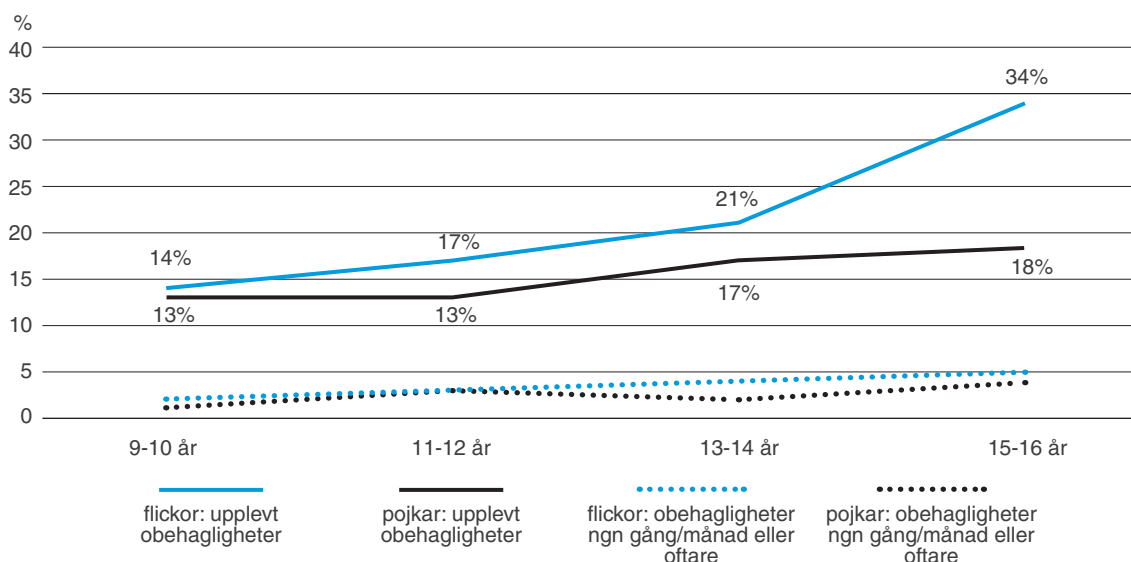
Hur många av barnen har själva varit med om något oroande?

I en annan del av undersökningen⁴ ställdes frågan: *Under det senaste året, har du sett eller varit med om något på internet som oroat dig på något sätt?*

Den stora majoriteten av barn och ungdomar har inte under det senaste året upplevt något som besvärat dem på internet. Det varierar mellan nio av tio bland de yngsta till åtta av tio bland de äldsta. Men det betyder att bland de yngsta har ungefär en av tio och bland de äldsta nästan en av fyra (23%), råkat ut för något obehagligt under det senaste året. Skillnaden är dock stor mellan pojkar och flickor. Bland flickor är det var tredje (34%) och bland pojkar en av fem (18%). I de flesta fall har det obehagliga bara hänt någon gång men i åldern 13-16 år är det 5 procent som upplevt sådana obehagligheter någon gång i månaden eller oftare.

En jämförelse mellan pojkar och flickor

Diagram 5. Andel av pojkar resp. flickor i varje åldersgrupp som angett om och hur ofta de blivit besvärade eller oroade av något på internet det senaste året (procent)

Obehagligheterna på internet ökar med ökad ålder. Detsamma gör användningen av internet. I 15-16-årsåldern står internetanvändandet nära sin topp. Men de största och mest anmärkningsvärda skillnaderna återfinns inte mellan olika åldrar utan mellan flickor och pojkar. De äldre flickorna, 15-16 år, möter dubbelt så ofta obehagligheter på internet jämfört med pojkarna. De lever i en helt annan internetverklighet. Däremot är skillnaderna små mellan yngre pojkar och flickor (9-12 år).

Ser vi däremot till i vilken mån dessa obehagligheter återkommer försvinner till stor del skillnaderna mellan åldrar och mellan pojkar och flickor. Omkring två till fem procent av barnen har fått obehagliga upplevelser upprepade gånger, någon gång i månaden eller oftare.

4. von Feilitzen C., Findahl, O. & Dunkels, E. (2011). *Hur farligt är internet?* The International Clearinghouse on Children, Youth and Media. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet

Vad säger föräldrarna?

På frågan: *Har ditt barn under det senaste året sett eller upplevt något på internet som har oroat honom/henne?* ger en av fem föräldrar (20%) ett jakande svar. Åtta procent av föräldrarna har skrivit ner vilka obehagligheter som har hänt deras barn.

I åldern 9-12 år är det enligt föräldrarna framför allt innehållet på videodelningssajter som YouTube som gett upphov till dessa skrämmande och obehagliga upplevelser. När barnen blir äldre och kommer upp i tonåren blir de mer aktiva på de sociala nätverken och det är här som problemen kan uppstå om det nu uppstår några obehagligheter, säger föräldrarna.

Nedan ges föräldrarnas exempel på vad deras barn råkat ut för:

Påtvingad pornografi

Ett vanligt svar bland de föräldrar som nämner att deras barn råkat ut för något obehaglig på internet rör pornografiska webbsidor. Ofrivilligt har deras barn hamnat på en sådan sida och de har ibland svårt att komma därifrån. Det kan också vara kompisar eller äldre syskon som ger tips om sådana sidor.

Mamma till 9-årig flicka

Google gav förslag på porrsida och hon tyckte det var obehagligt.

Pappa till 10-årig pojke

Han och en vän var inne och tittade på YouTube då dom blev länkade till porrsida!

Mamma till 11-årig flicka

Hon och hennes kompis var hemma själva och hade sökt något på google och kommit in på en porrsajt och blivit upprörda.

Mamma till 11-årig flicka

Kompisar nämnde en bra sida som hon borde besöka – det var en porrsida.

Mamma till 12-årig flicka

N sökte leksaker – hittade porrsajt.

Mamma till flicka 14 år

N fick vid ett tillfälle upp pornografiska bilder. Hon blev jätterädd då.

Mamma till pojke 11 år

När det bara ploppar upp grova porrsidor.

Film och video som skrämmer

Lika vanligt som porrsidor är det med skrämmande och "äckliga" bilder på video.

Pappa till 9-årig pojke

De är fans av Michael Jackson. På den sidan hade några lagt upp en video där Michael Jackson framstår som ett spöke. De skrämde upp honom väldigt mycket, han kunde inte sova osv.

Pappa till flicka 9 år

Klipp på YouTube.

Mamma till flicka 9 år

Bebisen som rökte.

Här är upplevelserna som bilderna ger upphov till många gånger starkare.

Mamma till flicka 11 år

Nåt klipp på YouTube om spöke samt Jackson´s video Thriller. Fått mardrömmar, sett zombies, svårt att sova.

Mamma till 11-årig pojke

Han såg en film om ett avlivat djur, otäckt.

Mamma till flicka 15 år

En kille lade ut en länk om ryska nationalister om avrättning av en kille av icke ryskt ursprung.

Pappa till flicka 15 år

En hund som blev kastad över ett räcke.

Obehagliga nätkontakter med jämnåriga

Även om de flesta kontakter över nätet sker utan problem uppstår ibland obehagligheter som föräldrarna får reda på. Det kan röra sig om att barnen får reda på saker om andra som kan upplevas som obehagligt och som de annars, utan internets öppenhet, inte skulle fått veta.

Mamma till flicka 16 år

Hon såg kommentarer om personer som hon känner.

Mamma till flicka 16 år

Att få reda på att en vän mådde väldigt dåligt.

Mamma till flicka 16 år

Hur klasskompisar pratar med varandra på internet.

Oftast är det frågan om bråk och elakheter.

Mamma till pojke 10 år

En klasskompis skriver elaka saker.

Mamma till pojke 10 år

En kompis skrev en dum sak som andra kunde se.

Mamma till flicka 13 år

Bråk med en tjej i klassen på nätet.

Pappa till flicka 13 år

Bråk med kompisar på msn.

Pappa till pojke 10 år

Fått på facebook en massa frågor och påståenden om sex.

Mamma till 12-årig flicka

Kompisar hade skrivit otrevliga saker på stallet.se.

Mamma till 12-årig flicka

Kompisar som skrev saker angående hennes häst som gjorde henne ledsen.

Pappa till flicka 13 år

Bråk med en tjej i klassen på nätet.

Hat och hot som dyker upp.

Mamma till 12-årig pojke

Hotbrev på msn. Att de skulle slå honom.

Mamma till 10-årig flicka

Skolkamrat o granne hade stulit saker från hennes hem. Dottern chattade med den "kompisen" som skrev dumma saker som dum i huvudet och sa att hon snackat skit samt okvädesord och hotelser om stryk för att de talat med hennes pappa. Fått mejl om att hon ska bli polisanmäld på falska grunder.

Mamma till pojke 14 år

Hot av en person på Bilddagboken.

Pappa till pojke 15 år

Han fick ett mail med hot.

Mobbning på nätet.

Mamma till flicka 14 år
Blev mobbad genom dumma meddelande på messenger bland annat.

Mamma till flicka 14 år
Skolkompisar slutade att prata med henne och ville inte ha någon kontakt. De pratade mycket strunt om henne och ignorerade henne.

Mamma till pojke 14 år
Kränkta av kamrat på nätet, flyttade.

Pappa till flicka 15 år
Mobbning mot henne från andra barn.

Mamma till flicka 15 år
Elakbeter, personangrepp.

Bilder kan också skapa problem och upplevas obehagligt.

Mamma till flicka 13 år
Skolkamrat som la ut en film på youtube där N var med.

Mamma till pojke 14 år
Det var en kompis som la upp en del känsliga bilder på facebook.

Mamma till flicka 15 år
När tjejer lägger ut bilder på sig själva som är utmanande och dom är 14 år "fortisR"

Ibland blir det så allvarligt att föräldrarna och även skolan griper in.

Mamma till flicka 10 år
*Hon var inne på GSM ("GO SUPER MODEL") och chattade. Plötsligt fick hon ett chattmeddelande från en "gubbe" som tillhörde en kompis. Meddelandet var ett hot som löd – "Någon kommer att mörda dig i natt". Föräldrar tog tag i situationen och genom hjälp från GSM fick de reda på vem som hade skrivit det. Flickans bästa kompis! Konfronterade denna kompis och hennes föräldrar. Inget erkännande från dem. Pratade med polis men gjorde ingen anmälan då barnen redan lidit tillräckligt och förstått att man inte gör så!
Mamman tillägger att dotterns identitet med adress och telefonnummer röjdes dagen innan.*

Mamma till pojke 11 år
Ett missförstånd mellan några kompisar ledde till hot via msn. Vi märkte det direkt och alla inblandade föräldrar tog tag i det och löste det samma kväll. Det är hittills det enda som har hänt.

Mamma till flicka 16 år
Hennes adresslista blev raderad samt okvädningsord på nätet om henne. Blev polisanmält.

Mamma till flicka 15 år
Någon har lagt ut klassfoto – och skrivit kommentarer om alla i klassen. Detta fick vederbörande (som hade gjort detta) be om ursäkt för personligen. Det uppdagades av ett äldre syskon till någon utsatt och ryktet spreds hos föräldrar som kontaktade skola och lärare.

Det händer också att de som är elaka mot andra kan drabbas av samvetskval.

Mamma till flicka 15 år
Drömt mardrömmar efter att ha skrivit elaka saker på nätet om en kompis. Mådde dåligt över det. Har kompisar som råkat ut för snuskmejl.

Mamma till flicka 16 år
Hon mobbade en annan tjej på internet och märkte sedan att hon blev ledsen.

Obehagliga nätkontakter med främlingar och äldre

De flesta kontakter som barn och ungdomar har på internet riktar sig mot jämnåriga, men det händer också att det uppstår kontakter med främmande personer. Det kan vara äldre män som gömmer sig bakom falska identiteter. Det är, som framgått tidigare, en mycket vanlig oro bland flickor i tonåren och även bland föräldrar. Det förekommer också att sådana händelser äger rum, men de är inte så vanliga sett till

föräldrarnas svar.

Mamma till 12-årig flicka

Mitt barn fick konstiga frågor på ett chattforum för barn. Hon blev oroad och frågade mig vad hon skulle göra.

Mamma till flicka 13 år

N har blivit oroad av en person, som hon inte vet vem det är, som ofta kommenterar hennes blogginlägg.

Mamma till pojke 13 år

Mer upprörande än oroande. Att ha blivit kontaktad av män som vill ha kontakt med ungdomar av sexuella skäl. Barnet har kommit på ett sätt att lura in dem i en fälla för att avslöja dem.

Mamma till flicka 14 år

En kompis till N blev kontaktad av en äldre man.

Mamma till pojke 15 år

Storasyster som chattade med en äldre man som utgav sig för att vara någon annan.

Mamma till pojke 15 år

Han sa att det var så snuskigt på internet. Han kunde inte gå in på vissa forum på grund av det. Var någon som låtsades vara en ung människa.

Mamma till flicka 16 år

Obebaglig människa som tog kontakt.

Mamma till flicka 16 år

Hon blev kontaktad på msn [av någon] som gjorde sexuella anspelningar och vi förmodar att det var en vuxen.

Mamma till flicka 16 år

Hon har fått ett snuskigt erbjudande från en "gubbe".

Det kan också uppstå problem när man skall acceptera nya vänner på Facebook.

Mamma till flicka 11 år

Någon som la till honom som vän & som visade sig vara en "skum" typ. En sexsida oxå om jag minns rätt.

Pappa till flicka 11 år

Någon hade lagt till henne som vän på Bilddagboken – hon upptäckte det – hon förstod att det var fel – sa till pappa direkt – nu är Bilddagboken bara för vänner med lösen.

Bilder som läggs ut på internet kan också skapa problem.

Pappa till flicka 12 år

En vuxen person i närheten av skolan tog kontakt: tog kort när flickorna stod i duschen och lade ut dem på internet. Gick in på N:s blogg och kommenterade med ursäkt.

Tekniska och kommersiella obehagligheter

Tekniska problem är inte ovanliga när datorer och internet används. Det kan vara störande men det är först när konsekvenserna blir allvarliga som föräldrarna får reda på det. Det kan vara sidor som inte går att komma ur och stänga ner och allvarligare, att någon tar över datorn eller att den blir obrukbar.

Mamma till 9-årig flicka

Kunde inte stänga ner ett pop-upp fönster med olämpligt material.

Mamma till flicka 15 år

Hon kom in på nån sida, "barn och ungdoms sida", som man inte kom ur och ev. fick datorn virus av detta. Datorn gick sönder och detta oroade henne.

Pappa till 11-årig pojke

Någon tog över användarkontot i onlinespel.

Pappa till pojke 16 år

Nedladdade ett program som tog över min dator.

Reklam och kommersiella sidor.

Pappa till 9-årig flicka

Hon tror att hon har beställt något som kostar pengar.

Mamma till 9-årig flicka

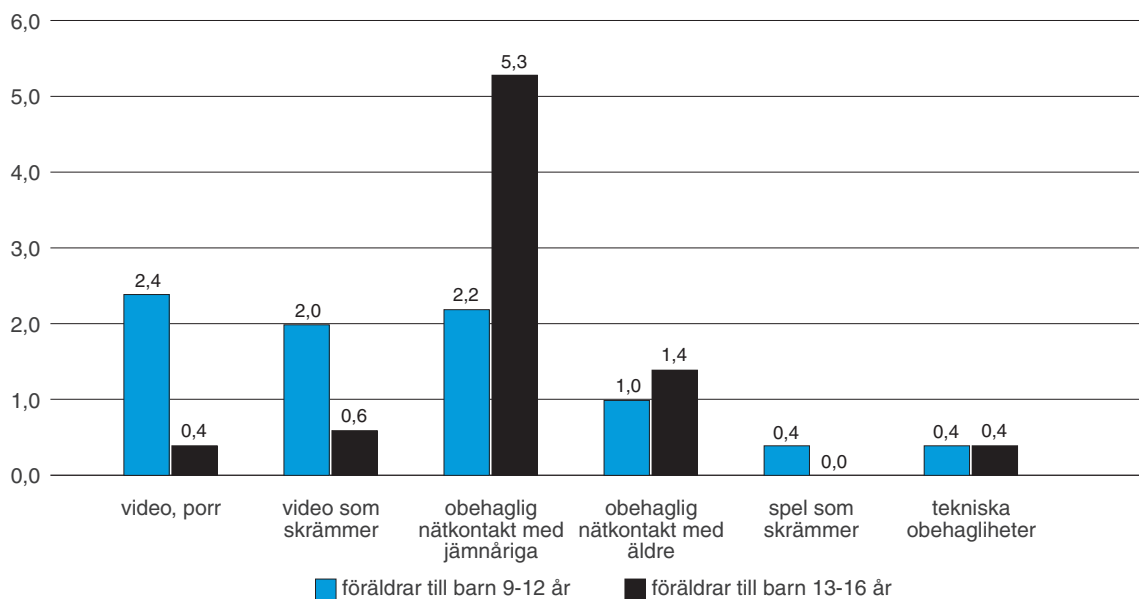
Reklam för barn och att det kommer fram saker som barn inte ska göra på barnsidorna.

Sammanfattning

Åtta av tio föräldrar svarar att deras barn, vad de vet, inte har stött på något besvärande via internet under det senaste året. Knappt hälften av de övriga föräldrarna (8%) anger med egna ord en internethändelse som upprört deras barn. Det innebär att det i genomsnitt händer eller har hänt obehagligheter för någon eller några barn i varje skolklass. Vad är det för obehagligheter som föräldrarna fått reda på?

Har ditt barn under det senaste året sett eller upplevt något på internet som har oroat honom/henne?

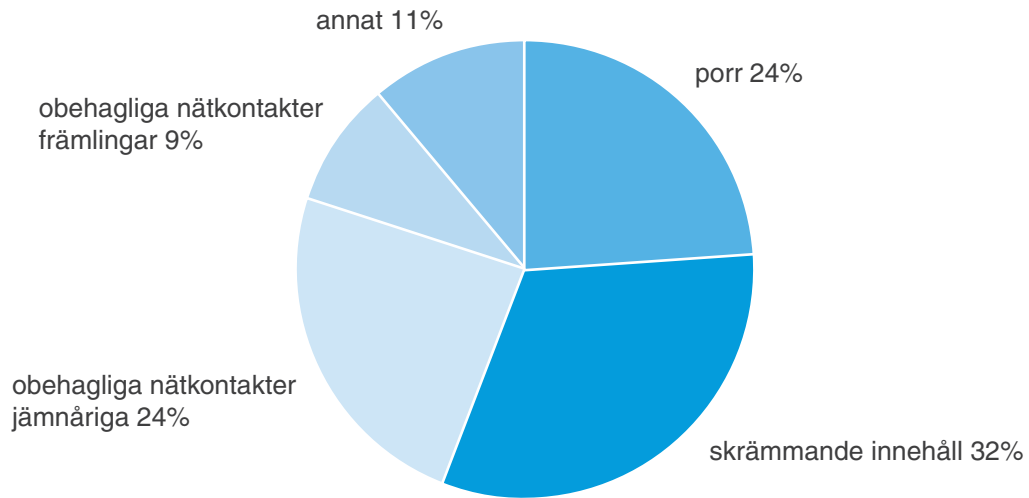
Diagram 6. Andel av alla föräldrar som ger exempel på vad deras barn upplevt som oroande på internet det senaste året (procent)

Även om besvärande internetupplevelser, enligt föräldrarna, förekommer i alla åldrar har de helt olika karaktär. Hos de yngre dominerar ett obehagligt eller skrämmande *innehåll*, medan det bland de äldre (13-16 år) oftare är *nätkontakterna* som kan vålla problem. Det framgår än tydligare om vi ser till föräldrarnas svar illustrerat av nedanstående diagram.

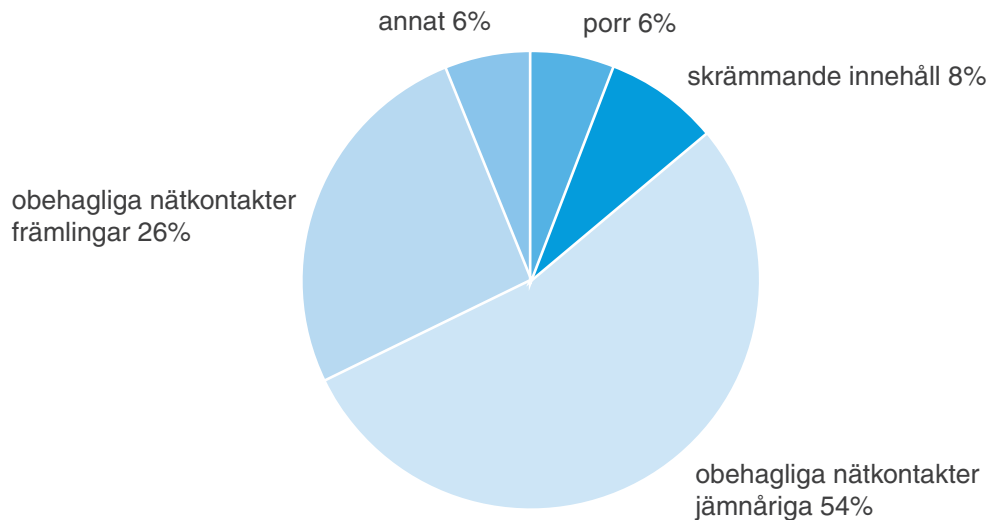
Vad har enligt föräldrarna oroat deras barn 9-12 år

Diagram 7. Fördelning av föräldrarnas svar över vad som har oroat eller besvärat deras barn (9-12 år) på internet det senaste året

Vad har enligt föräldrarna oroat deras barn 13-16 år

Diagram 8. Fördelning av föräldrarnas svar över vad som har oroat eller besvärat deras ungdomar (13-16 år) på internet det senaste året

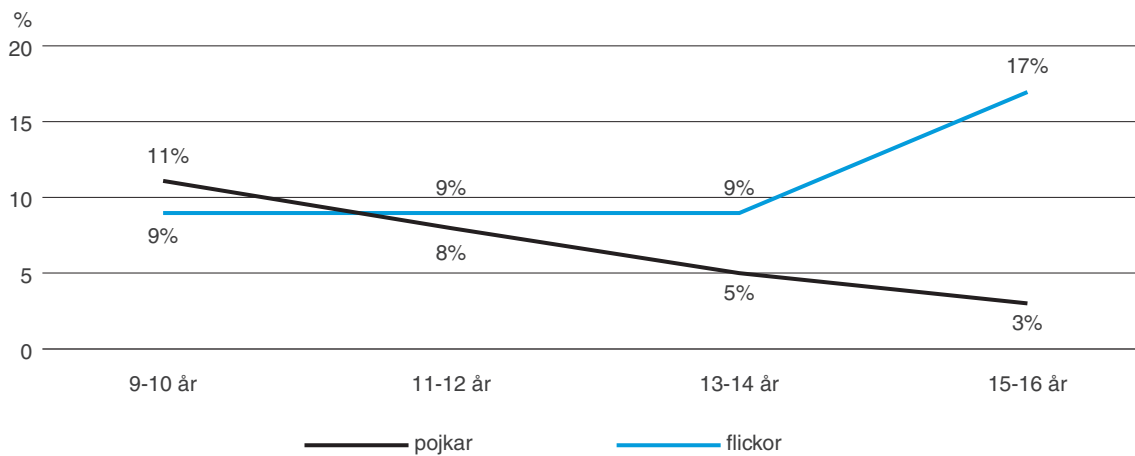

I genomsnitt är det 8 procent av föräldrarna som beskrivit problem som drabbat deras barn. Det är ungefär samma andel för barn i alla åldersgrupper. För de yngre gällde det, som nämnts, i första hand ett obehagligt innehåll och för de äldre obehagliga nätkontakter. Bakom dessa resultat döljer sig stora skillnader mellan pojkar och flickor. I åldern 9 till 12 år är dock skillnaderna små. Men medan problemen för pojkarna, enligt föräldrarna, minskar uppåt i åldrarna och nästan försvinner ökar de för flickorna. Sjuttionio procent av föräldrarna med döttrar i åldern 15-16 år kan berätta om obehagliga händelser som deras barn varit med om medan endast 3 procent av föräldrarna med söner i samma ålder kan göra detsamma.

Obehagliga upplevelser enligt föräldrarna

Diagram 9. Andel av pojkar och flickor i olika åldrar som varit med om något som oroat dem på internet det senaste året, enligt de exempel som deras föräldrar angett (procent)

Jämförelse barn och föräldrar

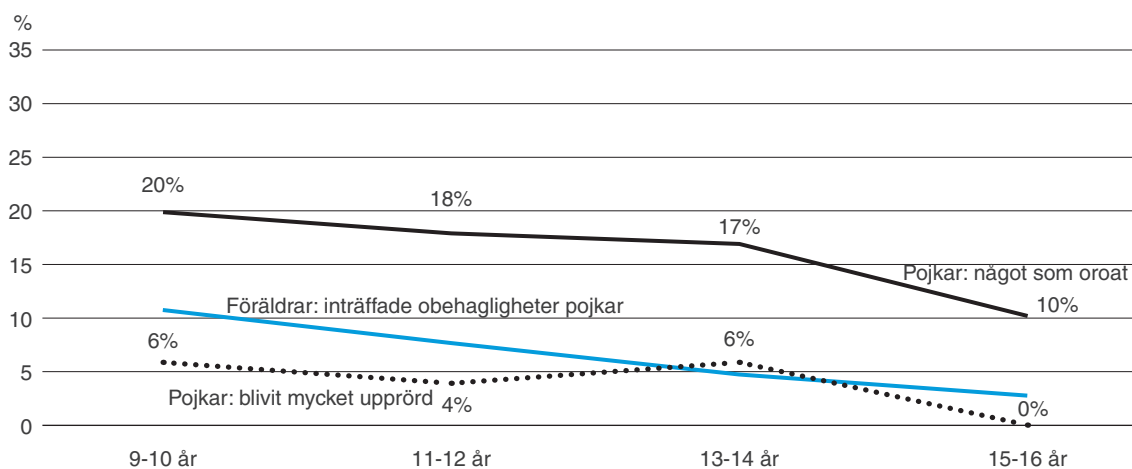
Ju äldre pojkarna blir desto färre är det som upplever att något har oroat dem på internet.⁵ Andelen som har blivit mycket upprörda av dessa händelser minskar också. Det återspeglar sig även i föräldrarnas svar där andelen som uppger att de har söner som råkat ut för obehagligheter successivt minskar med sönerns ålder. Föräldrarnas kurva följer närmast kurvan för de som blivit mycket upprörda, vilket pekar på att det förekommer många obehagliga händelser som föräldrarna inte vet om men när konsekvenserna blir mer allvarliga får många föräldrar kännedom om detta.

Detsamma gäller för föräldrar och deras döttrar. Andelen föräldrar som nämner att deras döttrar råkat ut för obehagligheter följer flickornas kurva som anger andelen som upplevt något som gjort dem mycket upprörda. Andelen flickor som upplevt något som oroat dem är mycket högre och till skillnad från hos pojkarna ökar andelen med ökad ålder. Även bland föräldrarna är det fler som ger exempel på obehagligheter för flickor i åldern 15-16 år.

5. von Feilitzen C., Findahl, O. & Dunkels, E. (2011). *Hur farligt är internet?* The International Clearinghouse on Children, Youth and Media. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet

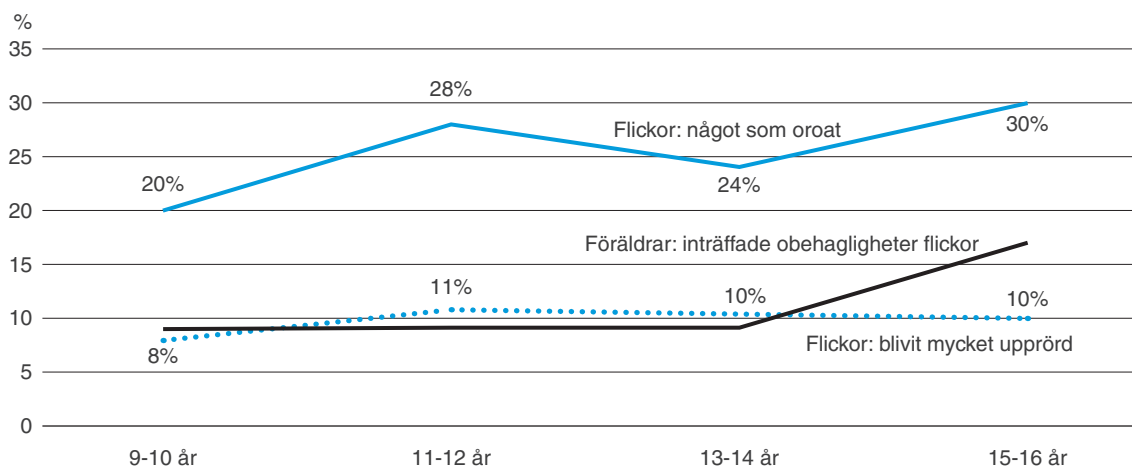
Vad säger pojkar och deras föräldrar om obehagligheterna på internet?

Diagram 10. Andel av pojkarna 9-16 år som upplevt att något på internet oroat dem under det senaste året och andel som uppgett att de blivit mycket upprörda av detta jämfört med andel av föräldrarna som gett exempel på något obehagligt som hänt deras barn det senaste året

Vad säger flickor och deras föräldrar om obehagligheterna på internet?

Diagram 11. Andel av flickorna 9-16 år som upplevt att något på internet oroat dem under det senaste året och andel som uppgett att de blivit mycket upprörda av detta jämfört med andel av föräldrarna som gett exempel på något obehagligt som hänt deras barn det senaste året

Jämförelser med andra länder

I den europeiska rapporten *In their own words: What bothers children online*⁶ har man sammanställt "EU Kids Online"-nätverkets analyser av barnens svar från samtliga 25 länder. På den direkta frågan om vad europeiska barn tror är mest riskfyllt på internet blir det vanligaste svaret videodelningssajter som YouTube. Det är där som det obehagligaste och mest skrämmande finns på nätet. Detta resultat är genomgående för barn i alla länder, även för de yngre barnen (9-12 år) i Sverige.

Medvetenheten och oron för risker är störst i länder där barnen är mycket aktiva på internet. Hit hör Danmark, Sverige och Norge. De kallas i den europeiska undersökningen för länder med hög användning/

6. Livingstone, S., Kirwil, L., Ponte, C., & Staksrud, E., with the EU Kids Online network (2013). *In their own words: What bothers children online?* www.eukidsonline.net

hög risk. I dessa länder är oron för pornografiskt innehåll på nätet mindre än i andra länder, t ex länder med ny användning/nya risker (Bulgarien, Tjeckien, Estland, Lettland, Rumänien). Däremot är oron för risker som kan uppkomma i samband med nätkontakter betydligt större i länder med hög användning/hög risk (som t ex Sverige).

De skillnader som återfinns mellan pojkar och flickor i Sverige återfinns också i andra länder. Pojkarna i Europa nämner oftare än flickorna video och spel med våldsamt innehåll som kan oroa medan flickor oftare nämner obehagligheter som kan uppstå i de sociala nätverken. Till skillnad från i många andra länder nämner de svenska barnen, särskilt flickorna, en oro för att främlingar kan dyka upp på nätet. Detta omnämns mer sällan av barn i andra länder. Någon analys av föräldrarnas svar har inte gjorts i den europeiska rapporten.

Sammanfattning

Skrämmande innehåll på internet

Det vanligaste svaret från barnen i Sverige på frågan om vad som kan oroa barn i deras egen ålder på internet är förekomsten av otäckt och skrämmande innehåll på webbsidor och videodelningssajter. Det är där det barnförbjudna innehållet finns. Det kan vara tips från kompisar eller äldre syskon eller helt enkelt en slump att barnen hamnar där.

Flicka 12 år

T ex youtube där de kan visa skrämmande videor fast man söker på något roligt och istället kommer det upp porrfilmer och skräckfilmer!

Porrt och skrämmande video återkommer också i föräldrarnas svar om vad som skrämt och besvärat deras barn. Sådana exempel dominerar bland föräldrar med barn i åldern 9-12 år.

Mamma till flicka 11 år

Nått klipp på YouTube om spöke samt Jackson´s video Thriller. Fått mardrömmar, sett zombies, svårt att sova.

Skrämmande innehåll omnämns också bland de äldre barnen 13-16 år men, särskilt för flickorna, är det nätkontakterna som upptar allt mer av deras tid. Med det följer också en oro över vad som kan hända där.

Främmande män

Flicka 10 år

Dumma gubbar kan kolla på en på bilddagboken eller "go super model" och då kan man bli lite rädd för dom.

Oönskade kontakter av främmande män är något som många barn säger kan oroa barn i deras egen ålder. Var tredje flicka och var tionde pojke som skrivit ned något svar nämner i något sammanhang främlingar. Äldre flickor beskriver hur de lärt sig handskas med dessa kontakter.

Flicka 16 år

Jag tror att en del ungdomar i min ålder är ganska oroliga över vissa människor. Som t ex pedofiler och andra killar som vill att man ska berätta hur man ser ut osv. Men det är bara att kunna säga nej och blocka den. Men man ska absolut inte lämna ut för personliga saker. Man kan bli orolig att dom letar upp en och då tar reda på vart man bor. Men man måste väl lära känna den andra personen och veta att han är han och ingen annan. Via webcam mest för annars kan han vara någon annan. Men jag tycker man måste tänka först innan man agerar och det som låter logiskt och vad som kan hända. Så är det nog inte så farligt och berätta lite för sina föräldrar så dom vet lite om det för det har jag gjort.

Men det är inte alltid så lätt att veta hur mycket information om sig själv som man kan lägga upp på internet.

Flicka 14 år

... Och det finns ju skumma gubbar som man helst inte vill komma i kontakt med men det gör man ändå till slut. Alla kommer ju i kontakt med gubbar eller män som söker upp en på internet. Sen är man ju alltid orolig för hur mycket av ens identitet som man lämnar ut på internet, som att lägga upp bilder och sånt, det får en att tänka till lite om personlig information som namn, ålder och skola. Man är ju alltid rädd för sånt liksom, att någon skulle söka upp en på riktigt.

Även föräldrar oroar sig över att främmande män skall ta kontakt med deras barn över internet. Efter trafikolyckor, kriminalitet och hur det skall gå i skolan, att barnen ser olämpligt material på internet, att de behandlas illa av andra barn, är främmande män på internet det som föräldrar oroar sig mest för vad det gäller deras barn.⁷ Är denna oro befogad?

Det är viktigt att i detta sammanhang komma ihåg att nätet för många, både barn och vuxna, används flitigt för att hitta nya kontakter. 42 procent av barnen använder nätet på detta sätt och 70 procent av de i åldern 15-16 år.⁷ Bland alla dessa nätkontakter förekommer också sådana som upplevs som obehagliga.

Mamma till flicka 16 år

Hon blev kontaktad på msn som gjorde sexuella anspelningar och vi förmodar att det var en vuxen.

Mamma till pojke 15 år

Storasyster som chattade med en äldre man som utgav sig för att vara någon annan.

Bland föräldrarnas exempel på vad som hänt deras barn nämner 1 procent av alla föräldrar obehagliga vuxenkontakter. Nästan alla gäller flickor. Tre procent av alla föräldrar ger exempel på obehagliga kontakter med jämnåriga. Det rör sig här om dubbelt så många flickor som pojkar.

I några fall leder nätkontakterna till att man stämmer träff och träffas utanför nätet. I de flesta fall sker detta utan problem. Av de 1 000 intervjuade barnen var det i absoluta tal 8 barn i undersökningen som sa sig blivit oroade eller upprörda av ett sådant möte. Ingen sa sig ha träffat någon vuxen.⁷ I den mest aktiva åldern, 15-16 år, har 70 procent upprättat kontakt med någon som de lärt känna på internet och inte tidigare träffat öga mot öga. Trettio procent har gått till möte och 1 procent har blivit obehagligt besvärad vid ett sådant möte.

Hat och hot på nätet

Flicka 15 år

Man kan läsa vissa bloggar och få dålig självkänsla för bloggaren kan skriva ngud vad jag är tjock fast hon ser ut som en pinne. De kan också säga att alla invandrare är dumma ihuvudet och är äckliga. De kan också säga att alla emos är idiotiska och äckliga och inte borde finnas för dom vill ju inte ändå finnas.

Bland alla nätkontakter förekommer det också obehagliga kontakter från jämnåriga. 20 procent av de som är 9-12 år nämner detta som något som kan oroa, och 30 procent av de äldre, vanligast bland de äldre pojkarna.

Pojke 14 år

Jag tror att många barn är oroade över hot och olika sorters diskrimineringar. Tex om man loggar in på facebook eller bilddagboken och ser att man har fått en massa hot från okända personer om att man har gjort något som inte är sant och personen säger att han ska skada killen/tjejen.

Nio procent av barnen säger att någon har uppträtt sårande eller elakt mot dem på internet det senaste året. Två procent blev mycket upprörda.⁷

Mamma till pojke 10 år

En kompis skrev en dum sak som andra kunde se.

7. von Feilitzen C., Findahl, O. & Dunkels, E. (2011). *Hur farligt är internet?* The International Clearinghouse on Children, Youth and Media. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet

Det är också obehagliga nätkontakter med jämnåriga som förekommer mest frekvent i föräldrarnas svar. Det gäller särskilt för de äldre barnen och flickorna.

Mamma till flicka 15 år

Någon har lagt ut klassfoto – och skrivit kommentarer om alla i klassen. Detta fick vederbörande (som bade gjort detta) be om ursäkt för personligen. Det uppdagades av ett äldre syskon till någon utsatt och ryktet spreds hos föräldrar som kontaktade skola och lärare.

Ibland kan det leda till att skolan och andra föräldrar kallas in och i något enstaka fall att polisen kontaktas.

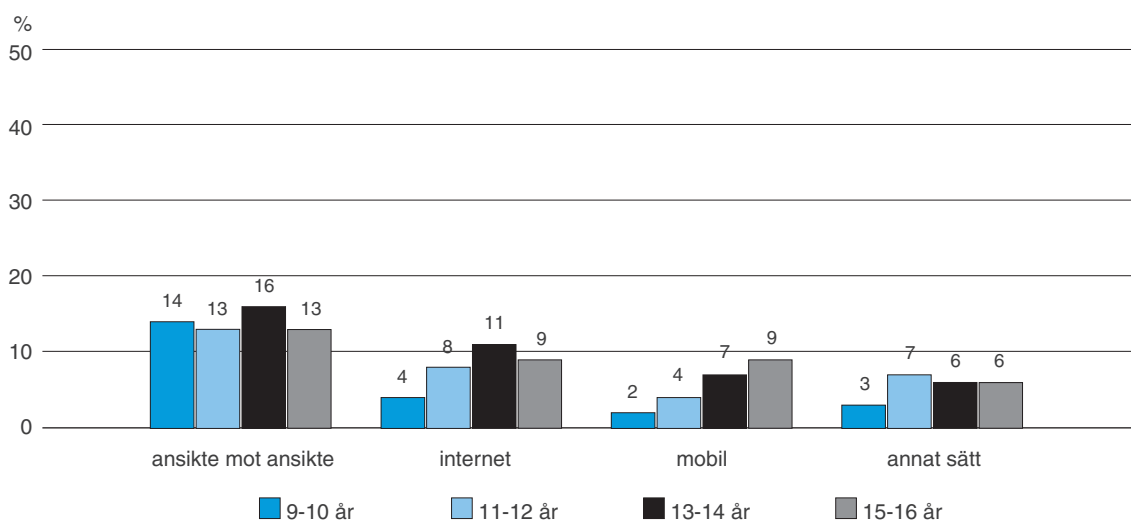
Mamma till flicka 10 år

Hon var inne på GSM ("GO SUPER MODEL") och chattade. Plötsligt fick hon ett chattmeddelande från en "gubbe" som tillhörde en kompis. Meddelandet var ett hot som löd – "Någon kommer att mörda dig i natt". Föräldrar tog tag i situationen och genom hjälp från GSM fick de reda på vem som bade skrivit det. Flickans bästa kompis! Konfronterade denna kompis och hennes föräldrar. Inget erkännande från dem. Pratade med polis men gjorde ingen anmälan då barnen redan lidit tillräckligt och förstått att man inte gör så!

Det vanligaste är dock att hotandet/mobbningen/kränkningarna bland barn sker utanför nätet, ansikte mot ansikte. Här skiljer sig inte åldersnivåerna åt. Det gör det däremot när det gäller kränkningar över internet och mobil. Nio- och tioåringarna har ännu inte blivit så engagerade i de sociala nätverken och hot över internet är ovanliga. Däremot är det för 13-16 åringarna nästan lika vanligt att de möter kränkningar på internet och mobil som i verkliga livet. Internet och mobilen har för dessa åldrar blivit en integrerad del av vardagslivet.⁸

Var har du varit med om att någon uppträtt sårande eller elakt mot dig under det senast året?

Diagram 12. Andel av varje åldersgrupp som angett var de blivit hotade/mobbade (procent)⁸

Det återspeglar sig också i effekterna som dessa kränkningar får. De yngsta befinner sig fortfarande utanför. Det är visserligen förhållandevis få, även i andra åldrar, som blivit mycket oroad och upprörda (2%) men totalt rör det sig om 5 procent av ungdomarna som blivit ganska eller mycket oroad och upprörda över kränkningar som de utsatts för över Internet.

8. von Feilitzen C., Findahl, O. & Dunkels, E. (2011). *Hur farligt är internet?* The International Clearinghouse on Children, Youth and Media. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet

Avslutning

Tjugo procent av föräldrarna säger att deras barn har stött på obehagligheter på nätet under det senaste året och 19 procent av barnen säger detsamma. Det innebär att vart femte barn i åldern 9 till 16 år har träffat på något på internet som oroat eller besvärat dem. Obehagliga nätupplevelser är således något som många barn delar. Lyckligtvis är konsekvenserna av detta i de flesta fall mindre allvarliga men hos någon eller några procent av barnen är effekterna mer djupgående. Det gäller särskilt konsekvenserna av hot och hat som förekommer på nätet och det gäller särskilt för flickor i tonåren.

Men i stort går resultaten från *EU Kids Online* rakt emot den relativt svarta bild av ungas nätanvändning som kan utläsas ur mediernas rapportering. Barn och ungdomar har i allmänhet ett bra liv på nätet, även om man kan se att det finns de som far illa. Man kan alltså konstatera att det finns grupper som är mer utsatta än andra och att utsattheten även har med ålder och kön att göra.

Det tycks som om barn och föräldrar är ensamma i sitt arbete kring barnens säkerhet på nätet. Enligt vår tidigare rapport⁹ efterlyser föräldrar mer information, gärna från skolan, och det finns ingen myndighet som har i uppdrag att ge riktlinjer för ungas säkerhet på nätet, varken till allmänheten eller till skolan. Generellt verkar skolan spela en marginell roll i sammanhanget.

Tack

Denna publikation bygger på arbetet utfört av hela *EU Kids Online*-nätverket finansierat av EC (DG Information Society) Safer Internet Plus Programme (project code SIP_KEP-321803), se www.eukidsonline.net

Metod

Personliga intervjuer med barn 9-16 år och föräldrar i deras hem var den metod som användes i de 25 länder som deltog i *EU Kids Online*-undersökningen. Datainsamlingen för hela projektet uppdrogs åt företaget Ipsos och skedde i de flesta länder under april-augusti 2010. Intervjubolaget IMRI utsågs av Ipsos att utföra datainsamlingen i Sverige. I Sverige valdes hushållen ut genom slumpmässig telefonrekrytering från PAR, postens adressregister. Intervjupersonerna utlovades en belöning på 100:- som senare i datainsamlingen ökades till två biobiljetter.

Av de hushåll med barn i åldern 9-16 år som befunnits "tillgängliga för intervju" deltog ca 70 procent i undersökningen. Men en del hushåll som man inte fick kontakt med per telefon och/eller som på ett tidigt stadium sagt att de inte ville deltaga betraktades som "inte tillgängliga" vilket gör det svårt att uppskatta den exakta bortfallsprocenten.

Totalt intervjuades 1 000 barn och föräldrar i Sverige. 232 barn 9-10 år, 273 barn 11-12 år, 253 barn 13-14 år och 242 barn 15-16 år. Intervjun med barnet respektive föräldern skedde separat.

I början av intervjun, innan några frågor hade ställts om riskerna med internet, fick barnet frågan: Tror du att det finns saker på internet som barn i din ålder kan bli oroade av på något sätt? På denna fråga svarade 81 procent av barnen i Sverige ja, och 392 barn (39%) skrev ner ett mer utförligt svar med sina egna ord på en lapp som de la ner i ett självslutande kuvert så att ingen annan kunde se hur de svarat. I en annan del av intervjun fick barnets förälder frågan: Så vitt du vet, har ditt barn under det senaste året stött på något på internet som har oroat honom/henne? 20 procent av föräldrarna svarade ja och 83 föräldrar (8%) svarade med sina egna ord om vad det var som besvärat deras barn på internet.

Det är dessa öppna svar från 392 barn och 83 föräldrar av de 1 000 barn och 1 000 föräldrar som intervjuats som utgör utgångsmaterialet för den analys och de citat som presenteras i denna rapport.

---

9. von Feilitzen C., Findahl, O. & Dunkels, E. (2011). *Hur farligt är internet?* The International Clearinghouse on Children, Youth and Media. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet

För mer utförlig allmän metodbeskrivning se:

von Feilitzen, C., Findahl, O. & Dunkels, E. (2011). *Hur farligt är internet?* The International Clearinghouse on Children, Youth and Media. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet
Technical Report på webbsidan www.eukidsonline.net
Och för behandlingen av de öppna svaren i de 25 europeiska länderna:
Livingstone, S., Kirwil, L., Ponte, C. & Staksrud, E., with the EU Kids Online network (2013). *In their own words: What bothers children online?* www.eukidsonline.net

Referenser

von Feilitzen C., Findahl, O. & Dunkels, E. (2011). *Hur farligt är internet?* The International Clearinghouse on Children, Youth and Media. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet.
Livingstone, S., Kirwil, L., Ponte, C. & Staksrud, E., with the EU Kids Online network (2013). *In their own words: What bothers children online?* www.eukidsonline.net
Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. & Ólafsson, K. with members of the EU Kids Online network (2011) *Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries*. London, The London School of Economics and Political Science
Ólafsson, K., Livingstone, S. & Haddon, L. (2013). *Children's Use of Online Technologies in Europe. A review of the European evidence base*. LSE, London: EU Kids Online.

Annan relevant litteratur

Dunkels, E., Frånberg, G. & Hällgren, C. (2011) Young People and Online Risk. I Dunkels et al (2011) *Youth Culture and Net Culture: Online Social Practices*. IGI Global.
von Feilitzen, C. (2009) *Influences of Mediated Violence. A Brief Research Summary*. The International Clearinghouse on Children, Youth and Media, Nordicom, University of Gothenburg
Findahl, O. (2009) *Unga svenskar och Internet 2009*. Stockholm, .SE
Friends nätrapport 2013. *Om ungas liv på nätet och hur vuxna kan agera för ett schysstare nät klimat*. Stiftelsen Friends. www.friends.se
Medierådet (2010) *Ungar och medier 2010. Fakta om barns och ungas användning och upplevelse av medier*. Stockholm, Kulturdepartementet
Medierådet (2010b) *Småungar & medier 2010. Fakta om små barns användning och upplevelse av medier*. Stockholm, Kulturdepartementet
Nordicom (2012) *Nordicom-Sveriges Internetbarometer 2011*. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet, www.nordicom.gu.se/?portal=mr&main=info_publ2.php&ex=363
Smahel, D., Helsper, E., Green, L., Kalmus, V., Blinka, L. & Ólafsson, K. (2012). *Excessive Internet Use among European Children*. EU Kids Online, June 2012. www.eukidsonline.net

Om författarna

Elza Dunkels är lektor i pedagogiskt arbete vid Umeå universitet. Hon har sedan slutet av 1990-talet studerat ungas personliga säkerhet på nätet och ungas läromodeller på nätet. Hon har publicerat ett flertal rapporter, bokkapitel och böcker om ungas nätanvändning.

Cecilia von Feilitzen är professor emeritus i medie- och kommunikationsvetenskap vid Södertörns högskola. En stor del av hennes forskning sedan 1964 har handlat om barn, unga och medier – t ex hur barn och ungdomar använder olika medier, vilka intryck de tar av medierna och hur de framställs i medieinnehållen.

Olle Findahl är professor i medie- och kommunikationsvetenskap, forskningsledare vid .SE (stiftelsen för internetinfrastruktur). Han har studerat mediernas, särskilt televisionens användning sedan 70-talet, internets utveckling och användning under de senaste tio åren och skrivit flera rapporter om barns- och ungdomars användning av internet.

**För mer information om projektet EU Kids Online:
www.eukidsonline.net**

EU Kids Online II (2009-2011) har bl a givit ut följande rapporter:

O'Neill, B., Livingstone, S. & McLaughlin, S. (2011). Final recommendations for policy, methodology and research. LSE, London: EU Kids Online

www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/D7.pdf

Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. & Ólafsson, K. with members of the EU Kids Online Network (2011). EU Kids Online Final Report. LSE, London: EU Kids Online

[www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf)

Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. & Ólafsson, K. (2011). Risks and safety on the internet: the perspective of European children. Full Findings. LSE, London: EU Kids Online. The report includes as Section 12: Policy Implications, a summary of O'Neill, B. & McLaughlin, S. (2010). Recommendations on safety initiatives. LSE, London: EU Kids Online

[www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/D4FullFindings.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/D4FullFindings.pdf)

Sammanfattning av huvudresultat från EU Kids Online I (2006-2009) finns i följande rapport:

Livingstone, S. & Haddon, L (2009) EU Kids Online: Final Report. LSE, London: EU Kids Online. (EC Safer Internet Plus Programme Deliverable D6.5)

[www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20\(2006-9\)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/Home.aspx](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20(2006-9)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/Home.aspx)

Publications from the International Clearinghouse on Children, Youth and Media

Yearbooks

Thomas Tufté, Norbert Wildermuth, Anne Sofie Hansen-Skovmoes & Winnie Mitullah (Eds): *Speaking Up and Talking Back? Media, Empowerment and Civic Engagement among East and Southern African Youth. Yearbook 2012/2013.*

Cecilia von Feilitzen, Ulla Carlsson & Catharina Bucht (Eds): *New Questions, New Insights, New Approaches. Contributions to the Research Forum at the World Summit on Media for Children and Youth 2010. Yearbook 2011.*

Ulla Carlsson (Ed.): *Children and Youth in the Digital Media Culture. From a Nordic Horizon. Yearbook 2010.*

Thomas Tufté & Florencia Enghel (Eds): *Youth Engaging With the World. Media, Communication and Social Change. Yearbook 2009.*

Norma Pecora, Enyonam Osei-Hwere & Ulla Carlsson (Eds): *African Media, African Children. Yearbook 2008.*

Karin M. Ekström & Birgitte Tufté (Eds): *Children, Media and Consumption. On the Front Edge. Yearbook 2007.*

Ulla Carlsson & Cecilia von Feilitzen (Eds): *In the Service of Young People? Studies and Reflections on Media in the Digital Age. Yearbook 2005/2006.*

Cecilia von Feilitzen (Ed.): *Young People, Soap Operas and Reality TV. Yearbook 2004.*

Cecilia von Feilitzen & Ulla Carlsson (Eds): *Promote or Protect? Perspectives on Media Literacy and Media Regulations. Yearbook 2003.*

Cecilia von Feilitzen & Ulla Carlsson (Eds): *Children, Young People and Media Globalisation. Yearbook 2002.*

Cecilia von Feilitzen & Catharina Bucht: *Outlooks on Children and Media. Child Rights, Media Trends, Media Research, Media Literacy, Child Participation, Declarations. Yearbook 2001.*

Cecilia von Feilitzen & Ulla Carlsson (Eds): *Children in the New Media Landscape. Games, Pornography, Perceptions. Yearbook 2000.*

Cecilia von Feilitzen & Ulla Carlsson (Eds): *Children and Media. Image, Education, Participation. Yearbook 1999.*

Ulla Carlsson & Cecilia von Feilitzen (Eds): *Children and Media Violence. Yearbook 1998.*

Other publications

Olle Findahl, Elza Dunkels & Cecilia von Feilitzen: *Med egna ord. Barn och deras föräldrar om vad som kan vara obehagligt på internet, 2013*

Ulla Carlsson (Red.): *Medie- och informationskunnighet i nätverkssamhället. Skolan och demokratin, 2013*

Catharina Bucht & Maria Edström (Eds): *Youth Have Their Say on Internet Governance. Nordic Youth Forum at EuroDig, Stockholm June 2012.*

Ulla Carlsson (Red.): *Barn och ungas medieanvändning i nätverkssamhället, 2012.*

Cecilia von Feilitzen, Olle Findahl & Elza Dunkels: *Hur farligt är internet? Resultat från den svenska delen av den europeiska undersökningen EU Kids Online, 2011.*

Sirkku Kotilainen & Sol-Britt Arnolds-Granolund (Eds): *Media Literacy Education. Nordic Perspectives, in cooperation with the Finnish Society on Media Education, 2010.*

María Dolores Souza & Patricio Cabello (Eds.): *The Emerging Media Toddlers, 2010.*

Cecilia von Feilitzen: *Barn, unga och medierat våld. En sammanfattning av forskningens resultat, 2010.*

Young People in the European Digital Media Landscape. A Statistical Overview with an Introduction by Sonia Livingstone and Leslie Haddon. 2009 (For the EU conference 'Promoting a Creative Generation', July 2009)

Cecilia von Feilitzen: *Influences of Mediated Violence. A Brief Research Summary, 2009.*

Ulla Carlsson, Samy Tayie, Geneviève Jacquinet-Delaunay & José Manuel Pérez Tornero (Eds): *Empowerment Through Media Education. An Intercultural Dialogue, in co-operation with UNESCO, Dar Graphit and the Mentor Association, 2008.*

Ulla Carlsson (Ed.): *Regulation, Awareness, Empowerment. Young People and Harmful Media Content in the Digital Age, in co-operation with UNESCO, 2006.*

Maria Jacobson: *Young People and Gendered Media Messages, 2005.*

Simon Egenfeldt-Nielsen & Jonas Heide Smith: *Playing with Fire. How do Computer Games Influence the Player?, 2004.*

The International Clearinghouse on Children, Youth and Media

NORDICOM

**Nordiskt Informationscenter för
Medie- och Kommunikationsforskning**

Göteborgs universitet

Box 713, SE 405 30 Göteborg

Telefon: +46 31 786 00 00

Fax: +46 31 786 46 55

www.nordicom.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

ISBN 978-91-86523-30-5

9 789186 523305